

Frågor och svar till föredragen om spänningen mellan Shia och Sunniländerna

Fråga:

Osmanska väldets arv idag på Balkan och Turkiet avseende:

Shia – sunni; kristna – muslimer etc.?

Svar: Efter att Ottomanska = Osmanska riket fick dra sig tillbaka efter den misslyckade belägringen av Wien 1683 men efterlämnade en sunnimuslimsk kultur på Balkan till våra dagar. Det började jäsa mellan muslimer, serber och kroater på 1980-talet och ledde till balkankrigen på 1990-talet och bildande av bl.a. staten Bosnien-Herzegovina efter Jugoslaviens upplösning, vars befolkning består av muslimer och kristna. Inbördeskriget 1995 som föregick staten B-H:s bildande ledde till över 100.000 döda och var de facto det första kriget i Europa efter II världskriget, inte kriget i Ukraina som vi idag brukar säga. Läget på Balkan är fortfarande en krutdurk som kan brisa när som helst på nytt.

Sunnisk islam är den dominerande formen av islam på Balkan. Turkiets befolkning är främst sunnimuslimer. Det turkiska samhället genomgick en sekulariserande modernisering ledd av Mustafa Kemal Atatürk på tidigt 1900-tal. Den utvecklingen har delvis svängt tillbaka mot ett pragmatiskt muslimskt samhälle under Recep Tayyip Erdogans ledning.

Fråga:

På basen av presentationerna kan man sluta sig till att oroligheterna och konflikter inom och mellan de muslimska länderna i Mellanöstern inte i första hand har sina ursprung i konflikter mellan Shia- och Sunnifraktioner utan snarare är ett resultat av allmänt missnöje, missförhållanden, diskriminering och förtryck. Stämmer det här och i så fall, kan man tänka sig att ledarna för de stora Sunni- och Shialänderna kan finna varandra och driva en gemensam politik då intressena sammanfaller?

Svar:

I flera länder i området har genom åren minoritetsgrupper diskriminerats och förtryckts. Det har också varit vanligt att ökad rikedom och investeringar i länderna har gynnat en mindre elit och lämnat folket i fattigdom och misär. Orsakerna till missnöje, protester och kupper mot regimerna har sålunda i regel haft sin grund i diskriminering och förtryck - inte i religiösa tvister. Gällande framtiden finns flere starka trender vars följder kan vara omfattande och som kan leda till att länder som idag är fiendtligt sinnade utvecklar gemensamma politiska intressen. Som exempel på pågående förändringar nämndes oljan som gradvis tappar sin roll och leder till totalt förändrad ekonomi i oljestaterna, en liberal utveckling i Saudiarabien, kvinnofrigörelsen (som på sina håll ses som nödvändig för att länderna på sikt behöver mera arbetskraft), outhärdlig hetta som följd av klimatförändringen o.s.v. Även det pågående kriget kan minska spänningen mellan Iran och Saudiarabien (gemensamma intressen gällande en bestående lösning).

Fråga: Hur skall det gå för Irak?

Svar: Svår fråga. Kurderna i norr separerar sig helst från resten av landet - statsförvaltningen sänder dit tjänstemän som inte vill tolerera separatismen.

Landet har sedan 2003 lidit av krig, oroligheter och stor brottslighet, vilket t.ex. medförde att befolkningen fann sig i ISIS disciplinerade styre.

Landet är efter dessa två decennier mycket fattigt, det är tex. stor brist på el. Infrastrukturen är i dåligt skick.

Klimatförändringen har medfört att dagstemperaturer i söder kan stiga till 50°, på natten blir det något svalare, bara 40°. Människor har under dessa betingelser svårt att leva.

Fråga: Bland de största skillnaderna mellan kristendom och islam ansåg vi kan ligga i religionernas syn på kvinnan och hennes ställning i samhället.

Varifrån härstammar Islams syn på kvinnan?

Svar: Enligt koranen är alla människor jämlika men ändå olika. En vanlig uppfattning inom islam är att kvinnan behandlas som en diamant och alltid anständigt och med vördnad. Det att kvinnan är en diamant härstammar inte från Koranen utan från traditionen.

Följdfråga: Hur stämmer detta synsätt ihop t.ex. med Talibanernas (Sunni) behandling av kvinnor i Afghanistan?

Svar: Islams synsätt på kvinnor i Afghanistan är influerat av regionalt tänkande från Indien.

I indisk islam var de muslimska rörelserna som uppstod under 1800- och 1900-talen reaktioner mot den brittiska kolonialismen. Det fanns två stora inriktningar: barelwi- och deobandi-rörelserna, som båda går tillbaka på den islamske förnyaren Wali Allah.

Barelwi-rörelsen betonar särskilt sufisk fromhet och sufiska andaktsövningar. En av de stora organisationerna inom rörelsen är World Islamic Mission (WIM), som grundades 1973. Den satsar huvudsakligen på utbildning och äger skolor även i Europa.

Deobandi-rörelsen består av grupper som har en lagorienterad och rationalistisk tolkning av islam som riktar sig mot sufism.

Inom båda rörelserna finns ett helt nätverk av olika undergrupperingar. Båda riktningarna har också grundat politiska partier i Pakistan.

T.ex. har talibanrörelsen i Afghanistan sina rötter i religiösa deobandiskolor i Pakistans gränsområde mot Afghanistan.

Exempel på en annan riktning som har rötter i deobandirörelsen är Tabligh-rörelsen (Jamaat-i-tabligh), som grundades 1927 i Indien. Ordet tabligh betyder att "överföra" eller "informera", och gruppens syfte är att försöka missionera muslimer att återvända till "den rätta vägen".

En tredje deobandi-rörelse är Jamaat-i-islami, grundat 1941 av Abu Ala al-Mawdudi, som är starkt politiskt orienterad och som haft störst inflytande på de ledande skikten i Pakistan. Tolkningarna är starkt påverkade av de tolkningstraditioner som finns på den indiska subkontinenten: kvinnor bör inte synas i offentligheten.

Fråga: Då det i föredraget framkom att Islam tillväxt fortfarande är enorm, sker det ännu en Konvertering / Buddismen / kristendomen. Hur kom Islam till Ostasien Indonesien, Malesien.....?

Svar: Tillväxten sker hög nativitet (3 barn/familj minst). Enligt litteraturen kom Islam till Ostasien på 600 talet via sjöfarande arabiska handelsmän.

Nämnda område erövrades delvis med handel ochandel, delvis med krigsmakt. De erövrade områden som inte blev helt omvända betalade skatt. Undantag finns Bali: som kämpade emot och behöll sin Buddistiska tro.

Fråga: Kommer Islam att gå om kristendomen i framtiden?

Svar: Ja, det har visat sej att man växer mera i de muslimska länderna, då man inte tillåter avfällningar och även har en större nativitet än man har i de kristna länderna. Enligt prognoser kommer detta att ske efter år 2050.

Fråga: Redan på 1950-talet, då Irans folkvalda regeringschef Mossadeq störtades till förmån för shahen genom en kupp till stor del planerad av CIA, fick man intrycket att det fanns en stark vilja bland folket att komma bort från shahens auktoritära styre och gå mot fria, demokratiska val. Att shiaprästerskapets revolution 1979 fick så stort stöd av folket verkade vara för att man sökte en förändring men att det man fick ingalunda var vad man hoppats på. Finns det fog för en sådan tankegång att det i dag i Iran finns en stor majoritet för en fri, sekulär demokrati som enbart hålls under kontroll av det Revolutionära Gardet?"

Svar:

"Det finns säkert en majoritet för en fri demokrati. I synnerhet de unga generationerna har visat en stark vilja att bli fria från shiaprästerskapets auktoritära regim. Ju flera nya generationer som växer upp desto större är chanserna för att en övergång till demokratiskt styre blir verklighet."

Fråga: Europeiska Unionens kommission är förpliktigad att inhämta religiösa samfunds åsikter när det gäller stiftandet av sådana lagar, som berör dessa samfund. Hur förverkligas denna princip när det gäller Europas muslimer?

Svar: Europas muslimer är splittrade i många små samfund. Man har försökt skapa nationella takorganisationer för dessa samfund, men alla vill bara inte vara med. Således har muslimerna i Europa ingen sådan auktoritativ instans, som EU-kommissionen kunde vända sig till. Jfr. katolska kyrkans påve eller den grekisk-katolska kyrkans patriark.

Parentes 1: stora moskén i Kairo, Al-Azhar, anses vara säte för stor auktoritet i den muslimska världen.

Parentes 2: auktorativa tolkningar av Koranen kan krävas t.ex. gällande fastan eller ramadan. Under den får man inte dricka så länge solen är uppe. Hur skall man då begå norr om polcirkeln när solen inte går ner?

Fråga: Kristendomen och islam är väldigt lika i många avseenden. I början av 1900 talet minskade den kristna kyrkans inflytande i samhället drastiskt. Samhällena blev sekulariserade och jämställdhet blev viktigt. Kommer islam att följa samma trend?

Svar: Den drivande kraften till förändringar är missnöje i olika former. Inom islam påverkar olika "suror" beteendet där bl.a. avfällningar kan straffas med dödsdomar.

Vidare är islam mycket lokalt styrt vilket kan göra det svårare att följa samma utveckling som inom den kristna världen. Beror alltså mycket på "missnöjet" lokalt. Ex. Iran.

Fråga:

I början av vår tideräkning fanns i mellanöstern en snickarson.

I början av den islamiska tideräkningen fanns i mellanöstern en föräldralös gosse.

Båda hade ett budskap vars kärna var mer eller mindre identiskt: det finns bara en Gud, alla människor är likvärda, undvik onda gärningar, det är viktigt att kunna förlåta.

Förutsättningarna att sprida sitt budskap var yttligt betraktat lika.

Den förra lade grunden till kristendomen, den senare till islam.

Det tog dryga 300 år innan kristendomen blev statsbärande, medan islam blev statsbärande ännu under den senares livstid.

Vad beror denna skillnad på? Svar:

Kristendomen fick sin början under romartiden. På grund av den rigorösa samhällsformen var det i imperiet svårt att skapa något som kunde uppfattas som omstörtande.

Den arabiska halvön var på denna tid inte underställt Rom och här härskade många stammar som ständigt låg i fejd med varandra.

Islam erbjöd ett nytt förenande regelverk och en attraktiv filosofi.

